

... Autorský tým projektu APIV B

TRIPARTITY A SEBEHODNOCENÍ

Ve školách třídní schůzky probíhají obvykle tak, že se ve vypsany termín sejdou rodiče žáků, proberou se organizační věci a problémové záležitosti a pak se mohou rodiče doptat na prospěch svého dítěte. Mluví se o něm bez něj. Mluví se o známkách, vypočítaných z průměru dosavadních známek. Nemluví se ale o silných (i slabých) stránkách ve smyslu, co by pomohlo, na co se soustředit při učení se... Stále více škol však do hodnocení zahrnuje i žáky – v rámci tripartit nebo jinak i triád (schůzek ve složení dítě–rodič–učitel), potažmo sebehodnocení. Pojďme se podívat, o čem jde a k čemu to je.

Foto: archiv

rakteristiky. Pokud je k sebehodnocení dobře veden již od mala, bývá schopen kvalitního sebehodnocení, proto může časem snáze budovat osobní strategii k posilování vlastních kvalit, případně k řešení případných nedostatků.

Sebehodnocení lze charakterizovat jako vědomé prožívání a hodnocení sebe sama, svých vlastností, chování, činností, postupů i postojů. Lze ho chápat i jako výsledek sociálního srovnávání a posuzování své osoby na základě pozorování vlastní činnosti.^{2,3} Jedná se o jednu z potřebných kvalit a schopností každého člověka, kterou by měla pomoci rozvíjet škola.⁴ Sebehodnocení může být nadhodnocené anebo podhodnocené, například vlivem nízkého sebevědomí, podprůměrných intelektových předpokladů, aktuálně prožívaných silných emocí či vlivem duševní poruchy (deprese aj.).²

Nezastupitelná role sebehodnocení při tripartitních schůzkách i v průběhu výuky

V rámci triád i výuky samotné lze též hovořit o sebehodnocení (autoevaluaci) u žáků: stanovení hodnoty vlastní činnosti pomocí hodnocení dosažených cílů dle daných kritérií. Sebehodnocení je důležité pro rozvoj dovedností žáka, pro porozumění vlastním nedostatkům a rezervám, pro kritické myšlení i pro jeho sebezpojetí včetně sebevědomí.⁵

Učitel by měl do procesu (sebe)hodnocení u žáků přispívat různými technikami a nástroji, aby tyto činnosti byly podnětné a pestré. Pokud žáci nemají možnost hodnotit sebe sama, mohou začít vnímat hodnotící soudy učitelů apaticky. Také spoluúčast žáků na hodnotícím procesu neboli vrstevnické hodnocení je klíčovou součástí moderní výuky.⁶

Jaké další funkce plní sebehodnocení u žáků, shrnuje Alena Rakoušová:

- **informativní** – žák díky sebehodnocení reflektuje proces učení a své výsledky;
- **kontrolní** – žák může kontrolovat plnění stanovených cílů a i to, zda si zvolil správný způsob jejich plnění;
- **formativní** – sebehodnocení formuje žákovy pozitivní vlastnosti a postoje, stimuluje rozvoj jeho osobnosti a je impulsem k dalšímu poznávání sebe sama;
- **rozvíjející** – vedle schopnosti hodnotit sebe sama rozvíjí žákovu sebezpojetí, sebereflexi, sebekontrolu a sebezřízení.⁷

Důležitost stanovení kritérií u sebehodnocení

Pro sebehodnocení je důležité stanovit jasná a srozumitelná kritéria sebehodnocení.

Co jsou triády a k čemu slouží?¹

Již název napovídá, že se jedná o trojice, v tomto případě o hodnotící schůzky v zastoupení dítě–rodič–učitel. Obvykle se konají dvakrát ročně. Během těchto triád si trojice zúčastněných shrnuje, co se dítěti za uplynulé pololetí povedlo, a to ve všech předmětech. V průběhu schůzky se vyjadřují všichni účastníci. Nejde tedy jen o monolog učitele, ten má spíše připraven seznam témat/dotazů, nad kterým spolu debatují – dítě se vyjadřuje, jak se vnímá, co mu šlo a nešlo za minulé období, v čem se zlepšilo a na čem by mělo zapracovat, zabývají se i vztahy mezi dětmi a klimatem třídy. To samozřejmě souvisí se sebezpojetím a sebehodnocením, jimž se budeme věnovat níže. Rodič se může na cokoli doptat.

Navíc si dítě může nastavit cíle, případně se na nich může dohodnout s učitelem (i rodičem). Pokud se něco nevedlo, hledají spolu příčiny a možnosti zlepšení. Svým způsobem jsou tedy i **motivační** – žáci dostanou možnost zamyslet se nad tím, jaké učivo potřebují ještě dohnat. Během schůzky učitel žáky nezkontroluje, společně mohou procházet také obsah portfolia, pokud je děti mají založené,

případně souhrn prací, které žák ve škole vypracoval.

Na druhém stupni si snaží žáci domluvit setkání s učiteli jednotlivých předmětů, rodiče u nich už tak často nebývají přítomni. Opět si nad svými pracemi povídají o tom, co se jim povedlo, co je bavilo, v čem by se měli zlepšit. Již jen domluva s učitelem je věc organizačně poměrně náročná, v některých školách mají žáci možnost jít na triádu ve dvojici se spolužákem.

V některých školách jsou žáci s kritérii hodnocení seznámeni, protože pravidelně používají měsíční a týdenní plány a svou práci ukládají do portfolií. Tomu se ale v tomto článku věnovat nebudeme. Pojďme se spíše podívat na sebehodnocení žáků.

Sebehodnocení u žáků

Sebehodnocení vlastně odráží sebezpojetí každého z nás. Co se školního prostředí týká, umožňuje žákovi nahlížet na sebe sama a na své porozumění látce v rámci vzdělávání. Žák se pomocí sebehodnocení pokouší analyzovat své vědomosti i vlastní motivaci, aktivitu, spolupráci a další cha-

Základním předpokladem pro pochopení smyslu sebehodnocení je, aby žáci cítili potřebu učit se efektivně. Proto také například Dylan Wiliam považuje za jeden z nejdůležitějších úkolů učitele rozžehnout v žácích touhu po vědění, a to bez ohledu na učivo. Podle něj je totiž již nyní jasné, že žáci budou potřebovat v budoucnosti jiné znalosti, než kterým se učí škola. Protože se zcela mění svět práce, budou se muset průběžně vzdělávat, aby byli úspěšní. A k tomu nestačí výborný školní prospěch, žáci by měli mít své učení pod kontrolou a plně ve svých rukou, jinak nebudou schopni obstát. Role učitele tak dnes spíše spočívá v tom, aby jej žáci potřebovali co nejméně, aby jim byl spíše průvodcem. Jen tak si žáci více uvědomí, kde se v učení či učivu nacházejí, jaký styl učení jim vyhovuje, co jim opravdu jde či nejde.

Klíčové faktory pro posilování „kontrol nad vlastním učení“ jsou následující:

- **nastavení jednotlivých aktivit ve vyučování tak, aby byly v souladu s osobními cíli žáka** – pokud má žák možnost modifikovat výuku s ohledem na to, co ho baví a k čemu pravděpodobně profesně směřuje, pak se bude opravdu chtít učit podle smysluplného plánu;
- **propojení vynaloženého úsilí s úspěchem** – pokud žák získá reálnou představu o úspěchu, jehož může dosáhnout vynaloženým úsilím, rozpozná časem i to, co mu k cíli pomohlo/nepomohlo – bude se tedy učit vlastními chybami;
- **zapojování žáků do plánování práce** – pokud učitel zapojuje žáky do plánování úkolů, učí tím žáky organizaci práce.⁸

Skutečnou podporou žáka od učitelů, ale i rodičů je tedy zejména podnět jejich zájem o učení, aktivizovat je.

Foto: archiv

Zdroje:

- [1] <https://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/triady-sebehodnoceni-a-vrstevnicko-hodnoceni-v-praxi>
- [2] HARTL, P. (2004). *Stručný psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, s. 236.
- [3] KONEČNÁ, V. (2010). *Sebezpojetí a sebehodnocení rozumově nadaných dětí*. Brno: Masarykova univerzita, s. 54.
- [4] KOLÁŘ, Z. A KOL. (2012). *Výkladový slovník z pedagogiky*. Praha: Grada, s. 121–122.
- [5] KOLÁŘ, Z. A KOL. (2012). *Výkladový slovník z pedagogiky*. Praha: Grada, s. 18–19.
- [6] ČAPEK, R. (2015). *Moderní didaktika. Lexikon výukových a hodnotících metod*. Praha: Grada, s. 552.
- [7] RAKOUŠOVÁ, A. (2008). *Sebehodnocení žáků* [online]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/z/1965/sebehodnoceni-zaku.html>.

- [8] LEAHYOVÁ, S., WILIAM, D. (2016). *Zavádění formativního hodnocení: Praktické techniky pro základní a střední školy*. Praha: EDUKAČNÍ LABORATOŘ, s. 165–197.

Projekt Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi (APIV B) realizuje Národní pedagogický institut České republiky (www.npi.cz) a je spolufinancován EU. Tento projekt připravil interaktivní web Zapojmevsechny.cz, který je praktickým průvodcem společným vzděláváním a vlastně kvalitním a moderním vzděláváním vůbec. Při jeho tvorbě jsme mysleli nejen na potřeby pedagogů, ale slouží i jako inspirace a vodítko pro rodiče, ať už jako nástroj srovnání dobré praxe s praxí reálnou, nebo jako inspirace pro podporu rozvoje vlastních dětí. Odborný obsah do něj stále doplňujeme o zajímavá, inspirační a palčivá témata.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Inzerce

Nové školy

ZŠ Dědina, Žukovského, Praha 6
SOU, Žižkovo náměstí, Čáslav
ZŠ Meteorologická, Praha 4
SPŠ TOS VARNSDORF s.r.o.
ZŠ kpt. Jaroše, Trutnov
Masarykova ZŠ Libštát
ZŠ Chabařovice

Mgr. Bc. Vladimíra Šimáčková, ředitelka ZŠ a MŠ Praha 5-Zličín
K tomu, že je naše nově postavená škola hodna 21. století, určitě přispívají i dva panely Amos. Většinou je kolem nich shluk dětí – vyhledávají si rozvhy, suplování a sledují videa. Děkujeme firmě AMOS vision a rozhodně doporučujeme do každé školy!

304x v ČR

AMOS vision

INFOCENTRUM MODERNÍ ŠKOLY

office@inpublic.cz
724 70 50 60
www.amosvision.cz